

STÄMMNING

Nr2 2021

Ordföranden har ordet

Så har jag då äntligen blivit stolt innehavare av folkdräkt. På mid-sommarafton skulle jag inviga den, när Örebro Spelmanslag skulle spela utomhus för publik. Under pandemiåret har vi alla vant oss vid att ett arrangemang kan bli inställt - och inställt blev det också den här gången – men nu på grund av överhängande risk för regn. Så kan det gå i midsommartid. Folkdräktpremiären får för min del anstå ännu någon tid.

Spelmansstämman i Siggebohyttan årgång 92 var planerad till den 30 maj och fick ställas in p.g.a. de restriktioner som fortfarande gällde då. Av samma anledning blev det inte heller något ungdomsläger för ”Unga Glysar” men här kan den planerade kursen med bl.a. gruppen MP3 senare i höst bli ett fint alternativ för flera unga. Jag tror att vi kan se fram emot goda möjligheter

att träffas och spela tillsammans på ett tryggt och otvunget sätt. Glädjande nog tänker jag att vi kan räkna med att de lite lagom stora arrangemangen kan genomföras ungefär som vanligt.

Tror också att vi kan se fram emot att få höra och spela många låtar som blev noterade på 1700-talet.

Som du antagligen vet finns Olof Ericssons bearbetning av den s.k. Närkesamlingen från 1731 redan på vår hemsida olm.se och snart kommer förmodligen också Jonas Pehrssons notböcker från ett sent 1700-tal att finnas där för nerladdning i digitaliserad originalversion. Forskandet i historien fortsätter och ett ämne framöver kommer att bli Polskan som låt och dans i Linde Bergslag. Mer om detta hittar du på sidorna 6-7.

Varför inte träffas vid Rulins stuga och spela några av hans låtar eller helt enkelt bara ses och spela det som kommer upp i sinnet? Musikens möjligheter är oändliga - nästan! Den tidigare så tomma kalendern börjar så sakteliga fyllas på igen.

Med önskan om en fin sommar!

/ erik z

Styrelse för Örebro Läns Folkmusikförbund

Ordförande: Erik Zaunschirm, erik.zaunschirm@gmail.com

Kassör: Jan-Anders Andersson, jananderses@telia.com

Sekreterare: Birgitta Linder, birgittalinder@gmail.com

Ledamöter:

Agneta Bergman, Anna Hesselbom, Anna Johansson, Erika Lindholm, Thomas Lundkvist och Åsa Nerelius

Revisorer Elisabeth Helldén & Johan Höjenberg

Stämning nr 2 2021

Medlemstidning för Örebro Läns Folkmusikförbund
Årgång 36

Redaktionsgrupp: Birgitta Linder, Erik Zaunschirm
Layout: Erik Zaunschirm

Kontakt för god Stämning

Erik Zaunschirm Telefon: 070-674 31 41

E-post: erik.zaunschirm@gmail.com

Medverkande i tidningen ansvarar var för sig för sina artiklar.

Medlemsavgift i ÖLFM år 2021:

Årsavgift för vuxen 130:- och medlem under 20år 40:-
Betalas till pg 384874-4 eller bg 364-0968

Framsida

Lalla Rauséus på Bäragslagets uppstart Läs mer på sid 8!

Foto: Barbro Hellström

Tryck: AB Kontorsrutin, Örebro

Adressändring görs till kassören eller på www.olm.se

Nästa nummer av STÄMNING kommer ut i sept 2021.
Äldre utgåvor av tidningen hittar du på www.olm.se

NOTISER

Har du två egna låtar, som du vill publicera i ett gemensamt låthäfte tillsammans med ett 20-tal andra kompositörer i ÖLFM? Låtarna ska vara i gängse "spelmansform" och passa in under rubriken "Låtar i Örebro Län". Anmäl ditt intresse att vara med per mail till Jan-Anders eller Erik. (kontakt se sidan 2)

Vill du vara nåbar? Var god anmäl till kassörens register när du byter adress, telefonnummer eller e-mail. Kontakta kassören direkt eller skriv till www.olfm.se

Du vet väl att du kan bidra med egna artiklar, bilder och andra inlägg till tidningen STÄMNING. Det är nästan alltid kul att se sig själv på bild och läsa om något man varit med om. Att läsa om spelvänner och bekanta kan vara minst lika roligt. Välkommen med dina idéer till bidrag till redaktionen. Kontakt till redaktionen hittar du på sidan 2.

Det är roligt att många hörsammat uppmaningen. Ju fler som är delaktiga desto roligare blir det att läsa och desto mer får vi veta om allt som händer här på hemmaplan i länet.

" Dä låter i bärke "

Den 23 juli 2021 kl.14,00

Spelmansträff i Dalkarlsberg vid Smedjan

med all sköns instrument å musik

OBS ! Coronaregler gäller !

Fika finns att köpa.

Kör väg 243 från Nora eller Karlskoga ca: 2 , 2,5 mil sväng av mot Dalkarlsberg .

KULTURENS

Välkomna

Lördagen den 7 augusti 2021 -Workshop spelträff i Brevens bruk för spelmän från tre spelmansförbund och alla andra

En bit av affischen
som kom i sista stund.
Se mer på olfm.se

KALENDER

Nästa nummer av STÄMNING kommer i september

- **Spelmansträff "Dä låter i bärke"** blir det i Dalkarlsberg 23/7. Se ovan och på olfm.se
- Samling i **Brevensbruk 7/8**. Workshop kl.10 och Spelträff kl.14. Se ovan och på olfm.se
- Bli med i **"Folkmusik på stan"** i Örebro
- 20/8. Se mer på sista sidan och på olfm.se
- **Thomas Fahlander föreläser** om sin forskning på handskrivna notböcker 22/8 kl.10.30 i Lindesberg. Se sid.6.
- **Felan drar igång igen** i höst och öppnar upp med konsert och dans 4/9.

En nyckelharpas debut i cyberrymden

Nyckelharpgruppen Snavlunda Sisters första gig fick plötsligt en ny vändning. Det som först var tänkt som en intim, mysig spelning inför en liten publik sittandes vid småbord med en kopp kaffe eller ett glas vin framför sig, omvandlades pga Covidrestriktionerna till en inspelning på en enorm scen inför 500 tomma stolar. Bara tanken på den streamade konserten gjorde mej skräckslagen. Hur var det - skulle denna inspelning ligga kvar på nätet i all evighet, låt det ske? Jag funderade först på att hastigt sjukskriva mej men vad gör man inte för sina spelsystrar.

Torsdagar på Sjöängen var en serie med underhållning under våren i Askersunds nya storslagna kulturhus. Vi fyra i den nystartade gruppen Snavlunda Sisters (med besök av våra Brothers senare under konserten) skulle på våra nyckelharpor spela både nykomponerade och mer traditionella låtar - en salig blandning! Och kvällen den 22 april, färdades i cyberrymden, melodier från 1700-talet fram till vår tid

och från norr till söder i vårt avlånga land.

Stel av nervositet och bländad av de starka strålkastarna som jag var, drog vi igång. Jag hade försökt gömma mej bakom mitt notställ men Anders hade resolut sänkt det svarta stället för att jag skulle synas överhuvudtaget. Noterna behövde jag - flera av stämmorna var nyskrivna, *Byss-Kalles 25a* så sent som kvällen innan. Tipset att hålla micken mot min haka när jag pratade försökte jag hålla i minnet men vilken kamera jag skulle titta in i, upptäckte jag först när några minuter återstod av konserten.

Ulla inledde med en presentation av vår grupp och av de första låtarna och medan hon stod och vispade så härligt avslappnat med sin stråke, började jag att lugna ner mig. Ullas driv i låtarna, Britas rytmiska gung och Åsas proffsiga framtoning på scenen gjorde mej uppspelt, själaglad och trygg. Så roligt det var att spela tillsammans!

På fyra kromatiska nyckelharpor och dessutom Åsa på sin oktavharpa, framförde vi bland annat Britas och Åsas egenkomponerade valser, slängpolskor från Uppland, Sörmland och Småland samt en brudmarsch från Snavlunda.

Vi chansade djärvt med lite Mello-stuk med tonarts-höjning i *Brudarnas vals* men just då hade vi inte gudarna riktigt med oss. Britas efterlysning av schottisen *Älgabrölets* kompositör Anders Axelsson, Vänersborg, tyckte jag plötsligt lät som en presentation av Melodikryssets vinnare av ett badlakan, och jag blev riktigt munter – lika upprymd som hans schottis.

Den lugna senpolskan *Innersta friden* med en andrastämman av Bertil Zetterberg hoppades vi skulle höras ända till himmelen. Vi spelade även låtar med arr av vår vän och aktiva spelkamrat Lars-Eric Lauenstein.

Temat var annars: Notböcker. Förutom Byss-Kalles sextondelpolskor, valde vi en polska bland Anders Gustaf *Rosenbergs* uppteckningar samt ur en samlingsnotbok tryckt 1814. Vi spelade *Moster Karins polska* från Svenska Låtar, Närke och en *Polloness* från den allra äldsta notboken i Folkmusikkommissionens samling av spelmansnotböcker, kallad *Närkesamlingen*, från 1731. Uppmuntrad och stärkt av denna inspelning på Sjöängen, vågade jag medverka en månad senare i en streamad konsert

från Örebro Konserthus där Olof Ericsson presenterade *Närkesamlingen* närmare. Konserten kommer inom kort att läggas ut på Youtube.

Under spelstunden med Snavlunda Sisters passade Brita på att göra lite reklam för harpkurserna i Tobo, jag för sommarens spelträffar i Snavlunda och Åsa flaggade för den kommande Nyckelharpans dag.

Hoppsan! Vi glömde visst att presentera våra Brötters vid namn (Freddy Fredriksson och Anders Borehed) som dök upp senare under kvällen med cittern, gitarr och kontrabas - djupt egotrippade som vi var, Snavlunda Sisters: Ulla Wängdahl, Brita Wideberg, Åsa Borehed och jag, Ulla Carin Libert.

Youtube klippet ligger fortfarande kvar (Torsdagar på Sjöängen med Snavlunda Sisters) - i denna skrivande stund med över 900 visningar. Är det bra? frågar jag mina spelsysstrar som har mer vana vid att vistas i cyberrymden. Och dom nickar förnöjt. Men nu ser vi alla fram emot att under sommaren kunna träffas och spela tillsammans, även med andra folk-musikentusiaster - i det riktiga livet här nere på jorden! Kanske i en grönskande trädgård i Snavlunda med utsikt över Kyrksjön...

Text & Foto: Ulla Carin Libert

Grävande i den historiska myllan

Forskning pågår!

En stor del av den musik som vi har som vårt gemensamma intresse spelades första gången för mycket länge sedan. Kanske har den "använts" i något sammanhang - till t.ex. dans och kanske är den rent av också noterad. Frågan om hur musiken faktiskt lät och hur man framförde den eggjar fantasien och blir föremål för spekulation. I stället för mer eller mindre kvalificerade gissningar strävar vi efter att på vetenskaplig grund få lite mer klarhet i hur det var, när det begav sig. Vi forskar i historien med den dokumentation som går att hitta och här i Stämning har vi kunnat läsa några artiklar med den inriktningen. Vi hoppas kunna presentera fler framöver. Här på uppslaget redovisas två källor med anknytning till ÖLFM och båda kan bli av stort intresse när vi söker efter den sanna historien. / erik z

"Polskan i Linde Bergslag"

Ett projekt som avser att i den mån det är möjligt, ta reda på hur det har dansats och spelats polskor och andra folkliga danser i Lindesbergs kommun. Vi ställer frågan: Ingår området i det större traditionsområdet Bergslagen som sträcker sig in i Dalarna, Värmland och Västmanland?

Vi vill lära oss mer om hur det har dansats och spelats i norra delen av Lindesberg före folkdanslagens tid. Som start på projektet bjuder vi, i samarbete med kulturnämnden i Lindesberg, in till offentlig föreläsning med spelmannen, författaren och forskaren Thomas Fahlander från Falun. Han är aktuell med den nyutgivna boken "Gift dig aldrig med en spelman"

Vem kunde tro att menuett gick hem i stugorna fram till 1820? Och att valsen kom till byn redan 1803?

Thomas Fahlander berättar om sin bok, där han granskat handskrivna notböcker där man skrivit ned vad som faktiskt spelades på fest och kalas 1769-1856.

Och ryktet om barockens död är betydligt överdriven. Det kan jag visa, säger Thomas.

Föreläsningen kommer genomföras i

Kulturrums aula i Lindesberg.

Söndagen 22 augusti kl. 10:30 .

Tillställningen kommer att livestreamas.

Thomas kommer även att lära ut en eller ett par låtar under dagen så ta med instrument eller håll dem beredda om ni deltar på distans.

Planen är att under hösten 2021 och våren 2022 hålla danskurs, låtkurs samt konsert och spontan dans när tiden är mogen.

Håll utkik på Ölfm:s hemsida

Välkomna!

Anna Johansson, Ove Magnusson, Agneta Nilsson

ME VÄRSTEBOK
Pehr Hörs
Jonas Pehrsson i Konsta
A: MEER XXXAII

”År 1783 den 24 november begynte jag spela.”

Så står det i den tredje notboken som tillhört Jonas Pehrsson i Konsta, Sköllersta socken. Av hans fyra notböcker från 1784-1792 som ÖLFM äger och som finns i läns museets arkiv finns avskrifter av de tre första böckerna i Folkmusikkommissionens samlingar som Ma2, Ma3a och Ma3b. Självaste Olof Andersson (Svenska Låtar) har lånat böckerna av riksdagsman Gottfrid Karlsson i Sköllersta och kopierat och kommenterat. Du hittar avskrifterna på Musikverkets hemsida.

Nu har alla fyra böckerna fotograferats och man kommer snart att kunna nå dem från vår hemsida. Håll utkik!

Vem var då vår notsamlande spelman? Enligt Sköllerstas husförhörslängder finns det två Jonas Pehrsson i Konsta år 1784.

Det är dels Jonas Pehrsson, äldsta son till änkan Malin Nilsdotter. Han är född 16 april 1768 och är 15 år 1783.

Andra kandidaten är bonden Pehr Larsson och hustru Malin Pehrssdotters son Jonas född 24 november 1778. Han fyller alltså fem år den 24 november 1783! Fick han fiol på sin femårsdag? Han behöver ju inte ha skrivit de första böckerna själv.

Vem det än var som var spelman så levde de båda vanliga liv som bönder i Sköllersta och böckerna vandrade vidare till Gottfrid Karlsson och till Läns-museet och snart finns de digitalt tillgängliga för alla.

Text: Åsa Nerelius

Bärgslaget på grönbete

Dammtorpets gånglåt

Ingemar Nilsson 20-05

♩ = 120

G D G

7 D G(Em) C(Am) G D 1. G

14 2. G G D G D

20 G D Am7 D(Bm7) G(Em) D(Am)

26 G D C(Am) D 1. G 2. G

På eftermiddagen torsdagen den 10/6 var vi ett gäng från Bäragslaget som samlades och spelade hos Barbro i Lytebäckstorp. Solen sken och det var varmt och skönt. Perfekt att sitta utomhus och spela.

Det har ju inte varit så lätt att träffas och spela ihop under pandemin, men nu är vi allihop vaccinerade mot Covid-19, så då var det dags att ta tag i repertoaren igen. Många kände sig lite ringrostiga, inte minst jag själv, men så småningom flöt det på bra.

Var och en tar med sig eget fika, men Bosse Ekeborg hade ju bakat tårter till alla; han är en riktig hejare på det. I halvtid blev det alltså att fika och småsnacka lite om hur tillvaron hade varit och hur vi hoppades att det skulle bli framöver. Barbro hade införskaffat och skurit upp vattenmelon till dem som var sugna på det och någon hade dajmkolor med sig.

Vi har ju en riklig repertoar, dels låtar från Närke och annorstädes, dels sådana låtar som Erik Zaunschirm och

Ingemar Nilsson har skrivit, så vi har mycket material att välja bland, när det skall spelas.

Tiden går fort när man har roligt och det gällde även denna gång. Vi drog igång hos Barbro klockan 15 och folk kom droppande efterhand. Själv kom jag vid 15.30-tiden. Plötsligt var klockan närmare 20 och då var vi flera som kände att det nog var dags att åka hem, även om det är svårt att slita sig när man har kul.

Vi satsar på att komma igång på allvar igen onsdagen den 25 augusti och hoppas att pandemin skall ha krympt rejält till dess, men idag läste jag just på nätet att regeringen vill höja publiktaket för idrotten till 3000 personer, så då borde ju vår lilla spelgrupp ha all möjlighet i världen att få köra igång igen.

Soliga hälsningar från Elisabeth Helldén i Bäragslaget

Text : Elisabeth Helldén

Foto : Barbro Hellström & Birgitta Streit

C. V. Rulin, Lerbäck.

Förste pristagaren vid spelmansstämman i Lindesberg 1909 var fiolspelaren och klarinettisten Carl Viktor Rulin från Folketorp, Rönneshyttan i Lerbäcks socken. "Hans goda repertoar, solida och eleganta spel med dess härliga spiccatolöpningar i sextondelsfigurerna, jämte hans säkra, tillbakahållna och behärskade uppträdande ställde honom framför övriga medtävlare", skriver Nils Andersson. Tillika med Johan Andersson i Snavlunda blev han också en värdig representant för Närke vid den förut nämnda riksspelmansstämman i Stockholm 1910.

Rulin föddes 1838 och härstammar från en bergsmanssläkt. Hans fader, Olaus Persson i Folketorp, var en skicklig fiolspelman och komponerade många polskor till de bröllop han var kallad till. Utom honom funnos flera i släkten som voro musikaliska. Olaus Persson spelade ofta tillsammans med en blind spelman som hette Nyberg. Denne

bodde i Bengtstorp och hade en gång haft anställning i musiken vid Närkes regemente. Från honom härstammar många av Rulins låtar, däribland en polska som går under namnet "Nybergs långbyxor".

Redan som barn, vid sex års ålder, hade Rulin börjat med fiolen, och då han genomgått sina lärdomsår, blev han en efterfrågad brölloppsspelman. Då han var tjugo år, fick han lära sig noterna av en musikfanjunkare vid Närkes regemente, som hette Erik Velin, född 1815. Genom Velin kom han i förbindelse med flera musiker vid regementet, av vilka hans rönte inflytande, däribland J. P. Lindahl, Halldin, Eklund och Anders Kumlin. De flesta av dessa voro klarinettister, men Kumlin spelade även fiol och hade en stor mängd polskor och andra danslåtar i sin repertoar. Under trägen samvaro med dessa och med de spelmän som funnos i orten skaffade sig Rulin en omfattande samling låtar, som han nedskrev och 1910 överlämnade till Nils Andersson, den kände musikforskaren. Icke mindre än 135 melodier ingå i närkessamlingen Svenska låtar.

Huvudstommen i Rulins repertoar utgöres av polskor. Alla former av polskan förekomma, om ock sextondelspolskan eller slängpolskan, som i Närke också benämnes travare, är den förhärskande. Men även triolpolskan, som synes ha kommit västerifrån, från Värmland och Dalsland, och åttondelspolskan äro rikt företrädde i samlingen. Det kan i sammanhang härmed nämnas, att en av de äldsta och värdefullaste spelmansböcker vi äga, ställts till förfogande av Rulin. Den dyrbara handskriften är daterad 1731 och innehåller över 200 polskor och ett stort antal menuetter. Efter Kumlin finns även en värdefull samling polskor från slutet av 1700-talet.

Av äldre spelmän, som Rulin kom tillsammans med och hade låtar ifrån, kunna nämnas organisten i Svennevad, Vesterdahl, en beryktad spelman, som av Olaus Persson berömdes för sina "stråktag", Lars Lindholm, vanligen kallad Tolvskillings-Lasse, känd som stor polskspelar, vidare Mäster Ekholm, en skomakare från Lerbäck, som spelade en polska i tolv oktaver och tjugo-fyra variationer.

Johan Andersson och Carl Viktor Rulin representerade två olika typer, gehörspelare och notspelare. Båda hade en fast förankring i äldre spelmanstraditioner, och de ha för visso på ett mästerligt sätt bidragit till höjandet av spelmanskulturen i landskapet."

Bland spelmännen från Bergslagen kan nämnas Gustav Wallin, Dalkarlsberg. Wallin var gruvfogde och född 1841. Han var elev till den berömda Petter Ersson i Älvhyttan, gemenligen känd under benämningen Spel-Petter eller Spel-Kula. Han var vanligen klädd i skörtrock och en gammal ruggig stormhatt och var på sin tid en ovanligt skicklig spelman.

En av Spel-Kulas elever var Israel Israels-son, Älvhyttan. Om honom berättas, att då han spelade i lag med Spel-Kula, brukade denne med en hostning göra Israel uppmärksam på de fel han begick under spelningen. Då han vid ett tillfälle blev tillfrågad hur det gick, svarade han: "Det går för eländigt. Han hostar i ett."

Vidare kunna nämnas spelmännen Per Persson, Nora, Arvid Pettersson, Pjättaboda, Axel Inge, Storå, Janne Nordahl, Linde, samt klarinettisten Karl Johan Pettersson, Ramsberg.

Örebro läns folkmusikförbund bildades den 29 april 1928. Vid dess bildande blev kantor E. Marcus Nilsson, Närke-Kil, den ledande kraften och beklädde ordförandeposten intill sin död den 12 april 1946.

Örebro läns folkmusikförbund har haft till sin uppgift att söka väcka till liv kärlek och förståelse för all äkta folkmusik, och förbundet kan nu se tillbaka på ett 20-årigt intensivt och målmedvetet arbete till folkmusikens fromma. Förutom den propaganda för folkmusiken som förts ute i länets bygder genom anordnandet av musikföreläsningar och uppspelning av folkmusik har även ett stort antal spelmansstämmor varit anordnade på olika platser i länet. Spelmännen ha i stor omfattning mött upp vid såväl inom som utom länet anordnade spelmansstämmor, och ha vid dessa uppspelningar följande av länets spelmän av Svenska ungdomsringen för bygdekultur erhållit det av konstnären Anders Zorn komponerade spelmansmärket:

Amanuens Olof Andersson, upptecknande Ivan Anderssons från Ekeby melodier.

guld: Bernhard Svensson, Hallsberg, Einar Olsson, Lillkyrka;

silver: Johan Andersson, Snavlunda, Ragnar Edenholt, Örebro, C. E. Hartman, Bångbro, Walter Kihlberg, Örebro, Anton Kärnheim, Örebro, Ernst Olsson, Örebro, C. V. Rulin, Lerbäck, Evert Sahlberg, Hallsberg, Börje Ålander, Stråssa;

brons: Bror Andersson, Hardemo, Linus Danielsson, Götlunda, Sigrd Gustavsson, Karlskoga, Axel Löf, Latorps bruk, Tage Skoog, Hallsberg.

Spelmansgillen ha bildats, och kamratandan har varit den bästa tänkbara. Medlemmarnas intresse har även varit stort, när det varit fråga om att levandegöra och vidmakthålla den fäderneärvda musikkulturen inom folkmusikens område. Förbundet har även från länets landsting erhållit ett årligt anslag å 300 kronor, vilket varit en god hjälp.

Ett porträttgalleri med biografier över spelmännen har upprättats från sekelskiftet till våra dagar, och förbundets historiska anteckningar ha blivit väl tillvaratagna.

Vid folkmusikförbundets årsmöte 1947 beslöts att göra en inventering av folkmusiken från Örebro län. Av denna inventering kunde man utröna, att ett flertal av länets melodier ännu funnos oupptecknade. Förbundet beslöt

Einar Olssons artikel fortsätter i nästa STÄMNING

Tidningens adress:

Stämning c/o

Jan-Anders Andersson,

Fabriksvägen 7, 719 94 Vintrosa

Välkommen att medverka i "Folkmusik på stan"!

ÖLFM vill genom detta arrangemang
låta fler få del av vårt folkmusikaliska
kulturarv.

Vill du och dina spelvänner/din grupp
vara med och buskspela på gator och torg
i Örebro en fredag i augusti så håll utkik på hemsidan.

Datum är inte helt klart men vi siktar för närvarande på fredagen
den 20:e augusti.

Kontaktpersoner:

Birgitta Linder (070-3052688) eller

Anna Hesselbom (070-3107768)

All information om datum, tid, anmälan osv kommer att publiceras på hemsidan
så fort det blir klart. Om du vill få information direkt via t.ex. e-post så meddela
det till Anna!

KULTURENS

Läs mer och bli uppdaterad på www.olfm.se